

Met 400.000 waren we, die 23e oktober in 1983. Honderden bussen waren ingezet, het Rogierplein in Brussel zag zwart van het volk. Er werd gezongen, gedanst, gescandeerd. Maar er was ook angst: de dreiging van een nucleaire oorlog in Europa was voelbaar. België behoorde met Nederland, Italië, Groot-Brittannië en de Bondsrepubliek Duitsland immers tot de lidstaten van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) die nieuwe Amerikaanse kernwapens moesten plaatsen. Vandaag is die dreiging zo goed als verdwenen. De vredesbeweging krijgt nauwelijks nog volk op de been, ook al liggen de wapens er nog steeds en is er zelfs sprake van om het arsenaal te vernieuwen. 'Mensen op straat brengen tegen wapens die al lang opgeruimd hadden moeten zijn omdat er geen vijand meer is, is inderdaad veel moeilijker', schreef politicoloog Tom Sauer een paar jaar geleden in *Brood & Rozen*. Maar er is meer aan de hand volgens hem: 'Er is geen Vlaamse vredes-beweging. Er beweegt niet veel, of althans niet zichtbaar. En zelfs als het onzichtbaar zou bewegen, dan zouden de resultaten toch zichtbaar moeten zijn. Die zijn er ook niet, of nauwelijks.'¹ Vrede is geen item meer, of raakt vandaag alvast niet veel gevoelige snaren.

Om de interesse voor vredesproblematiek en conflictbeheersing terug aan te wakkeren, riepen Amsab-ISG en Vrede vzw in 2010 de Prijs André De Smet in het leven, een aanmoedigingspremie voor onderzoek naar vredesproblematiek. Het initiatief kwam van Chantal De Smet, dochter van André De Smet. Hij was een vredesactivist in hart en nieren en was een van de oprichters van Vrede vzw. Dit jaar reikten we de prijs voor de tweede keer uit, aan de Nederlander Matthijs van der Beek. Hij maakte in zijn scriptie een vergelijking tussen de antikernwapencampagnes in Nederland en België tussen 1979 en 1985. Voor *Brood & Rozen* vatte hij die graag samen.

Vreemd dan toch dat de herdenking van de Eerste Wereldoorlog wél een hot item is. Of heeft die hype minder te maken met een verlangen naar vrede, dan wel met een fascinatie voor oorlog? Het blijft hoe dan ook een belangrijke herdenking en *Brood & Rozen* zal er dit jaar de nodige aandacht aan besteden. Op 21 februari 2014 opende in Koekelare het nieuwe Käthe Kollwitz Museum, gewijd aan het werk van deze Duitse kunstenares. Amsab-medewerker Martine Vermandere verzorgde samen met Bailleul Ontwerpbureau uit Gent de inhoudelijke invulling van het museum, waarbij het verhaal van het beeldenpaar *De treurende ouders* wordt gebracht. Kollwitz maakte dit kunstwerk voor haar zoon Peter, die sneuvelde tijdens de Eerste Wereldoorlog. Zijn verhaal kan je lezen in de rubriek *Opgemerkt*.

Minstens even belangrijk dit jaar is die andere herdenking: vijftig jaar geleden sloten zowel Marokko als Turkije met België verdragen af over de komst van gastarbeiders. Uiteraard is 1964 niet veel meer dan een moment in de migratie-geschiedenis van België, maar wél een ideale kapstok om allerlei initiatieven aan op te hangen. En die zijn er in overvloed. Ook in Gent gaat de herdenking niet onopgemerkt voorbij. Onder de titel *Waarde landgenoten. 50 jaar migratie naar Gent* wordt het een jaar boordevol culturele activiteiten, waaraan ook Amsab-ISG meewerkt. Op 24 januari 2014 gaf de Stad Gent in het Stadhuis het startschot daarvoor. Historicus Marc Reynebeau sprak er zijn 'oude' en 'nieuwe' landgenoten toe. Een mooie boodschap, eveneens te lezen in de rubriek *Opgemerkt*.

Om te illustreren dat migratie zo veel breder is en van lang voor 1964 dateert, brengen we als tweede bijdrage een artikel van Christiaan Engberts over het verenigingsleven van Duitse migranten in Antwerpen in de tweede helft van de 19e eeuw, en meer specifiek over het Duitse Zeemanshuis, dat tot 1914 zeelieden opving.

Ook de rubriek *Collectie* staat in het teken van migratie: Piet Creve stelt er het archief voor van El Ele, een wijkgebonden werking in Gent, die begin jaren 1980 startte met de begeleiding van vooral Turkse vrouwen.

En dan moeten we nog onze nieuwe rubriek voorstellen: *Curiosum*. Daarin zullen we telkens een merkwaardige vondst of aanwinst presenteren. We bijten de spits af met een boekje dat we kregen van de dochter van Georges Hebbelinck. Georges kwam als Belgische politieke gevangene in het concentratiekamp Buchenwald terecht en bracht vandaar het boekje mee. Het is gemaakt door een adolescent die het leven en de dood in het kamp beschreef: op elk blad staat een potloodtekening en een stuk van een gedicht in het Duits. Beklijvend.

Tot slot zijn er nog recensies van vier lezenswaardige boeken.

Paule Verbruggen

¹ Tom Sauer, De Vlaamse vredesbeweging na de Koude Oorlog: gewogen en vederlicht bevonden. In: *Brood & Rozen*, (2012)1, p. 67.